

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА
ЗА РАЗВОЈ НА ВОСПОСТАВЕНИОТ СИСТЕМ ЗА ИНТЕГРИРАНО
ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ**

*Националната стратегија за развој на воспоставениот систем
за интегрирано гранично управување е прифатена
на сто и триесеттата седница на Владата на Република Македонија,
одржана на 29.12.2009 година*

СОДРЖИНА

I. Вовед	4
II. Стратешки реализирани активности	5
III. Потреба од Стратегија за развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување	6
IV. Главни агенции во воспоставениот систем на Интегрираното гранично управување	7
- Национална комисија за интегрирано гранично управување	7
- Министерство за внатрешни работи	8
- Министерство за финансии-Царинска управа.....	9
- Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство	12
- Министерство за здравство	15
- Министерство за надворешни работи	18
- Министерство за транспорт	20
- Министерство за локална самоуправа	22
- Министерство за животна средина и просторно планирање	22
- Министерство за одбрана	23
- Дирекција за радијациона сигурност	23
- Државен завод за статистика	26
- Секретаријат за европски прашања	28
- Национален координативен центар за гранично управување.....	29
V. Стратешки цели:	31
V.1. Надградување на правната рамка	31
V.2. Јакнење на капацитетите и унапредување на меѓу-агенциската соработка, соработка и координација во практика	32
V.3. Изградба и реконструкција на граничните премини..	33

V.4. Надградба на информатичко-технолошката (ИТ) поддршка и на воспоставените системи и проекти...	35
V.4.1. Информационен систем за Интегрирано гранично управување	35
V.4.2. Дигитален радио систем ТЕТРА	37
V.4.3. Едношалтерскиот систем за дозволи за увоз, извоз и транзит на стоки и тарифни квоти – ЕХИМ систем	37
V.4.4. Национален визен информациски систем	37
V.5. Прекугранична и меѓународна соработка	38
V.6. Анализа на ризиците	38
VI. Постојан развој на воспоставениот Систем на интегрирано гранично управување	40
VII. Информираност за функционирањето на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување	41
VIII. План за спроведување	41

ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

Вовед

Воспоставувањето на системот на Интегрираното гранично управување овозможи олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница, согласно европските стандарди и најдобрата практика.

Имплементацијата на мерките и активностите во системот на Интегрираното гранично управување врз основа на *Стратегијата за интегрираното гранично управување* и *Националниот акционен план за интегрирано гранично управување*, како и согласно Шенген прирачникот овозможи да се изгради систем кој ќе развие база на податоци за управување со границата и нивна поврзаност во рамките на *Информатичкиот систем за интегрирано гранично управување*, со цел пристап и размена на информации помеѓу државните органи кои имаат надлежност во граничното управување.

Со тоа се воспоставија организирани и координирани мерки на органите вклучени во Интегрираното гранично управување во *надзорот на законитоста на влезот и излезот на лица, стоки и превозни средства*, спречувањето и откривањето на организираниот криминал спречувањето на лица и сторители на кривични дела и сите видови на шверц преку граничните премини, контрола и спречувањето на преносот на материи и заразни болести што ги загрозуваат љугето и стоките.

Со завршувањето на првата фаза од Проектот *“Едношалтерски систем за увоз и извоз (single window) и контрола при единствено застанување (one stop shop)”* се овозможи олеснување и намалување на времето за премин на границата за стокови пратки, а со тоа и процедурите и режимот на контрола.

Со формирањето на *Националниот координативен центар за гранично управување*, како координативно тело, се остварува поголема интеграција во граничното управување помеѓу државните органи што имаат надлежности во граничното управување.

II. Стратешки реализирани активности во воспоставениот систем на Интегрирано гранично управување

1. На 29.12.2005 година со решение на Владата на РМ формирана е Меѓуминистерска работна група за интегрирано гранично управување како носител на активностите за имплементацијата за ИГУ. Со Одлука на Владата од 07.04.2006 година Меѓуминистерската работна група е преименувана во *Национална Комисија за интегрирано гранично управување*.

2. На 29.08.2005 година е целосно преземено граничното обезбедување од страна на граничната полиција при Министерството за внатрешни работи.

3. На 07.06.2006 година Владата на Република Македонија ја усвои *Категоризација на граничните премини* (инфраструктурни, просторни и технички услови).

4. На 13.03.2007 година, Владата на Република Македонија ја донесе *Одлуката за формирање на Национален координативен центар* за гранично управување.

5. На 26.03.2009 година е ставен во функција *Информациониот систем за Интегрирано гранично управување*. Информациониот систем за Интегрирано гранично управување обезбедува платформа за размена на информации при следење на состојбите на граничните премини и ќе развие база на податоци за управување со границата, со цел координиран пристап и размена на информации помеѓу државните органи кои имаат надлежност во граничното управување

6. На 03.11.2008 година ставен е во функција електронски едношалтерски систем за издавање дозволи за увоз, извоз и транзит на стоки и таруфни квоти-*ЕХИМ*, при што е воспоставен дел (прва фаза) од концептот *“Едношалтерски систем за увоз и извоз (single window) и контрола при единствено застанување (one stop shop)”*, со што ќе се намали времето за премин на границата а со тоа и процедурите и режимот на контрола.

7. Воспоставен е ПОРТАЛ-*“ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ”* на Веб-страницата на Владата.

8. Реализиран е Националниот акционен план за интегрирано гранично управување донесен на 06 октомври 2005 година, а со тоа и Националната стратегија за интегрирано гранично управување усвоена во 2003 година од Владата на Република Македонија.

III. Потреба од НОВА Стратегија за унапредување и развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување

Ефикасното гранично управување и безбедност на границата преставува приоритет од најголемо значење за Република Македонија. Главната задача е да се обезбеди вистинска рамнотежа помеѓу отворени граници, но истовремено и безбедни и контролирани граници: отворени граници за трговија, туризам и други форми на легитимно движење на лица и стоки, меѓутоа граници кои се безбедни и контролирани во поглед на законите кои доаѓаат од нелегалната миграција, трговијата со луѓе, недозволените увози на стоки, активности на криминални мрежи и тероризам.

Воспоставениот систем за интегрирано гранично управување бара сите надлежни институции кои имаат надлежности во овој систем да работат заедно на единствен ефективен и ефикасен начин.

Воспоставениот систем за интегрирано гранично управување им овозможува на граѓаните да живеат на територија, безбедна и слободна каде ќе може да патуваат послободно и каде прекуграничната трговија ќе се олесни, што преставуваат клучни предуслови за економски раст и намалување на сиромаштијата. Подобрените прекугранични протоци, исто така, ќе го подржат развојот на поотворени општества со подобро разбирање и толеранција на нивните соседи и нивните културни, верски и јазични разлики. Истовремено, законите кои се однесуваат на злоупотреба, поради лошото функционирање на системот за гранично управување, како што е недозволената трговија со стоки и трговијата со луѓе, дрога, оружје и друга недозволена стока, може поефективно да се решат доколку органите надлежни за управување со државната граница ја подобрат својата комуникација, координација, размена на информации и севкупната соработка.

Во таа насока, стратешките документи кои го определуваат концептот за унапредување и развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување треба да обезбедат целосна доследност и усогласеност со концептот на ЕЗ при дефинирањето и спроведувањето на конкретните проекти.

IV. ГЛАВНИ АГЕНЦИИ ВО ИНТЕГРИРАНОТО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

IV.1. НАЦИОНАЛНА КОМИСИЈА ЗА ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

Националната комисија за интегрирано гранично управување е образувана како помошно и советодавно тело на Владата на Република Македонија, со надлежност за спроведување на мерките и активностите за воспоставениот Систем на интегрираното гранично управување, а со цел да и:

- предлага на Владата на Република Македонија мерки и активности во врска со развојот и унапредувањето на системот на интегрирано гранично управување;
- ја спроведува Националната стратегија за интегрирано гранично управување и Националниот акционен план за интегрирано гранично управување;
- ја унапредува соработката и координацијата помеѓу државните органи кои имаат надлежности во граничното управување;
- ја следи состојбата со човечките ресурси во државните органи кои имаат надлежности во граничното управување, а кои се врзани со нивните одговорности за граничното управување;
- дава мислење на годишниот извештај на Националниот координативен центар за гранично управување;
- остварува меѓународна соработка во врска со активностите за интегрираното гранично управување и
- дава други предлози на Владата на Република Македонија од значење за интегрираното гранично управување

Преку Националната комисија за интегрирано гранично управување на стратешко ниво се остварува меѓу-агенциската соработка.

Националната Комисија за интегрирано гранично управување за својата работа е одговорна пред Владата на Република Македонија. Националната комисија има обврска најмалку еднаш годишно да ја известува Владата за имплементацијата на активностите на Стратегијата и Националниот акционен план за Интегрираното гранично управување и за своите активности, согласно Одлуката со која е образована.

Во работата на Националната комисија за интегрирано гранично управување учествуваат и се вклучени како надворешни постојани членови: претставници на Европската комисија (ЕК) во Република Македонија, како и стручни лица кои спроведуваат проекти (активности) од значење за реализација и усовршување на концептот на Интегрирано гранично управување. Во претходниот период учествуваа претставници на проекти управувани од ЕАР, а сега учествуваат претставници од ЕК, како и претставници од Меѓународната организација за миграции-ИОМ.

IV. 2. МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ

Министерството за внатрешни работи во рамките на својата функција е надлежно за заштитата и почитувањето на основните слободи и права на човекот и граѓанинот гарантирани со Уставот на Република Македонија, законите и ратификуваните меѓународни договори, заштитата на правниот поредок, спречување и одржување на казнивите дела, преземање мерки за гонење на сторителите на тие дела, како и одржување на јавниот ред и мир во општеството.

Во рамките на системот на Интегрираното гранично управување преку мерки и активности треба да обезбеди отворени, но безбедни граници, како и олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница.

Во рамките на донесениот Стратешки план на МВР за 2009-2011 е предвиден Сектор за гранични работи и миграција и регионални центри за гранични работи, кој има за цел имплементирање на веќе прифатената најдобра практика и заеднички стандарди од областа на Интегрираното гранично управување според Шенгенските регулативи, директиви и заедничкиот прирачник, материјално-техничко опремување и модернизација на полициските станици, како и подобрување на прекугранична соработка со соседните држави.

Со цел понатамошно усогласување со одредбите од Шенгенскиот граничен кодекс, во рамките на документот Шенгенски акциски план на Република Македонија ќе се надградува правната рамка од надлежност на граничното управување.

Заради зајакнување на меѓу-институционалната соработка на институциите вклучени во ИГУ, потпишани се сите меморандуми за соработка утврдени со Акциониот план за интегрираното гранично управување.¹

Ќе се унапредуваат обуките на граничната полиција согласно годишните програмиата програма за обука на МВР и согласно "Наставна програма за напредни и специјални обуки за гранична полиција. Во таа насока е и воспоставената соработка меѓу Министерството за внатрешни работи и Фронтекс (Европската агенција за управување на оперативна соработка на надворешни граници на замјите членки на ЕУ) согласно Работниот договор за воспоставување на оперативна соработка потпишан на 19.01.2009 година.

Согласно Стратегијата за имплементација на Моделот за анализа на ризик ќе се постигне повисока координација во областа на граничното работење и размена на информации, како и во борбата против прекуграничниот криминал и илегалната миграција.

Во однос на воспоставување на ИТ поврзување на граничните премини со централната база на податоци, новиот централен систем за контрола на патници и возила е поврзан меѓусебно и постои таканаречен централен корисник кој внесува податоци во стоп-листите и истиот има напреден систем на пребарување. Граничните премини телекомуникациски се поврзани со централна база на податоци во МВР, со што е овозможен трансфер на податоци од граничните

¹ Меморандум за разбирање помеѓу Министерството за здравство, Министерство за финансии-Царинска управа, МВР и Дирекција за радијациона сигурност – потпишан во јуни 2007;
Меморандум за измена на Меморандумот за разбирање меѓу Министерство за здравство, Министерство за финансии-Царинска управа, МВР и Дирекција за радијациона сигурност – потпишан во декември 2007;
Меморандум за измена на Меморандумот за разбирање меѓу Министерство за здравство (Државен санитарен и здравствен инспекторат) и МВР (Гранична полиција) – потпишан во декември 2007
Меморандум за разбирање помеѓу МФ-Царинската управа и Мин.за животна средина и просторно планирање – потпишан во јуни 2007;

премини до Централната база на податоци и обратно. До крајот на 2009, се планира целосно завршување на ИТ поврзување на граничните премини меѓусебно и поврзување со централната база на податоци.

Операционализација на првата фаза на дигитално полициско радио ТЕТРА е реализирана. Се очекува предвидените активности од оваа фаза да завршат до крајот на 2009 година. Наведениот систем ќе обезбеди сигурна и безбедна комуникација полициските служби во државата и истиот е дизајниран соодветно на сличните системи кои веќе се користат во повеќе држави на ЕУ. Во рамките на ИПА 2008 година предвидено е да се реализира Проект насловен „Интегрирано гранично управување“, во чии рамки е предвидена и компонента: „Понатамошна поддршка за имплементација на ТЕТРА стандардот“ (II фаза) со кој ќе се постигне покриеност од околу 80% од територијата. Со ИПА 2009 година се предвидува реализација на проектот „Интегрирано гранично управување управување (ТЕТРА фаза III), со што ќе се обезбеди целосна (оптимална) покриеност на територијата на Р Македонија со дигитален радио сигнал.

Во 2008 година инсталиран е систем на видео надзор на граничните премини, кој што овозможува заедничко користење на опремата од страна на полицијата и царината, како и другите субјекти на ИГУ, преку Национален координативен центар за гранично управување.

Согласно „Елаборатот за минимум/оптимум стандарди за техничко опремување на полициските станици и полициските одделенија за гранична контрола, ПС за обезбедување на државната граница и мешовитите ПС“, „Уредбата за минималните стандарди за матерјално техничките средства, опрема и просторно сместување според категоризацијата на патните гранични премини“ и „Програмата за управување, уредување и одржување на објектите на граничните премини за патен сообраќај за 2009 година“², ќе се продолжи со изградбата и реконструкцијата на полициските станици за обезбедување на државната граница (ПС за ОДГ), како и со нивното техничко опремување.

IV. 3. МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ-ЦАРИНСКА УПРАВА

Царинската управа работите од својата надлежност ги врши согласно Законот за Царинска управа, Царинскиот закон, Законот за царинска тарифа и други закони со кои се уредува увозот, извозот и транзитот на стока, како и за извршување на други дејности коишто со други закони и се утврдени во надлежност.

Царинската управа е одговорна за заштита на општеството и граѓаните, како и за олеснување на меѓународната трговија преку обезбедување на непречен проток на стоката преку границите и спроведување на ефективна контрола на меѓународниот синџир на снабдување.

² Планирани проекти:

- Реконструкција на ПС за обезбедување на државната граница кон Србија, Косово и Албанија, со почеток од 15.10.2008. до 31.12.2012 со вкупна вредност од 2.300.000,00 евра од кои 1.250.000,00 евра национално кофинансирање.

За остварување на безбедност и сигурност на граѓаните, заштита на финансиските интереси на државата, заштита на општеството од нелегална трговија, заштита на пазарот од нелојална конкуренција и поддршка на легалните деловни активности, зголемување на конкурентноста на домашната економија, креирање на електронско окружување, борба против измами, организиран криминал и тероризам, особено значајна е соработката со релевантните институции кои дејствуваат на ова поле на национално и меѓународно ниво.

При промовирање на меѓународната царинска соработка и промовирање на поедноставувањето на царинските постапки, особено се води сметка за: улогата на царината во интегрираното управување со границите, создавање на безхартиена околина за царината и трговијата и измени во националното царинско законодавство со цел вклучување на безбедносните аспекти, управувањето со ризик и концептот на овластен економски оператор.

Со користење на информациска и комуникациска технологија се вложуваат напори да се унапреди соработката и да се овозможи сигурна размена на информации помеѓу царинските служби, помеѓу царината и соодветните државни институции и помеѓу царината и економските оператори односно учесниците во царинската постапка.

Продлабочувањето на соработката помеѓу царинските служби за унапредување на безбедноста и борбата против измами, ќе се реализира преку:

- зајакнување на врските и размена на податоци за соодветно управување со ризик,
- размена на искуства, примена на најдобрата практика и методи на соработка од земјите членки на ЕУ,
- подобрување на координацијата и соработката во поглед на подобро управување со постапките за преминување на државната граница.

Меѓународната соработка заснована врз заеднички стандарди и взаемно признавање на резултатите од спроведените контроли ќе претставува средство за ефикасно намалување на оптоварувањата на легалната трговија и спречување на недозволена трговија и царински неправилности.

Со унапредување на соработката помеѓу царинските служби, како и помеѓу царината и другите органи ќе се овозможи постигнување на висококвалитетна контрола во секоја точка од царинското подрачје.

Унапредувањето на соработката со меѓународните организации и институции, особено со Светска царинска организација и Европската комисија, ќе овозможи воспоставување на најдобра практика од работењето на царинската служба и размена на оперативни податоци кои ќе и помогнат на царинската служба на Република Македонија при спроведување на царинското законодавство, мерките за заштита на пазарот и борбата против криминалот.

Во извршувањето на задачите и должностите поврзани со контролата на границите и обезбедувањето на сигурност во синџирот на снабдување, Царинската управа е надлежна и за примена на Рамката на стандарди за олеснување и обезбедување на меѓународната трговија на Светската царинска организација.

Меѓународната трговија е основен двигател на економскиот развој. Глобалниот трговски систем е изложен на напади од страна на терористите, што

сериозно ја нарушува севкупната глобална економија. Во својство на владини организации кои го контролираат и управуваат меѓународното движење на стока, царинските служби се единствено способни да обезбедат поголема безбедност за глобалниот синџир на снабдување и да придонесат за социјално-економскиот развој преку наплата на приходи и олеснување на трговијата.

Согласно наведеното, Царинската управа:

- обезбедува сигурност и заштита на луѓето,
- ги штити финансиските интереси на Република Македонија,
- презема надлежности и мерки за заштита на државата од нелојална и нелегална трговија во исто време поддржувајќи ги економските активности,
- придонесува кон зголемување на нивото на конкурентност на македонската економија со примена на модерни работни методи, поддржани од лесно пристапна електронска царинска средина.

При спроведување на овие активности, Царинската управа е активна во превенцијата и спречувањето на измами и во борбата со организираниот криминал и тероризам, како на национално така и на меѓународно ниво.

За таа цел Царинската управа соработува со други надлежни институции, посебно со оние кои се еднакво одговорни за откривање и кривично гонење на нелегални активности. Цели на Царинската управа се праведно постапување и обезбедување на високо ниво на услуги.

За остварување на своите приоритетни стратешки цели, во наредниот период, преку учество во повеќе програми и техничка помош од Европската унија, како и преку билатерална соработка со царински служби и други донатори ќе се остварат активности кон понатамошна надградба на институционалниот и административниот капацитет, усогласување на царинското законодавство и царинските постапки, осовременување и подобрување на инфраструктурата на граничните премини и царинските постапки преку користење на современи технички средства и техники на работење, перманентна едукација на царинските службеници, деловната заедница и граѓаните од областа на царинското работење.

Развој на воспоставениот Едношалтерскиот систем за дозволи за увоз, извоз и транзит на стоки и тарифни квоти – EXIM систем

Воведувањето на Single Window околина преку имплементација на Едношалтерскиот систем за дозволи за увоз, извоз и транзит на стоки и тарифни квоти – EXIM, во Република Македонија официјално започна со одлука на Владата на РМ, во Март 2007 година. Водечка институција и координатор на проектот е Царинската управа. Владата формираше работна група составена од претставници од Царинската управа, Националната комисија за Интегрирано гранично управување, Министерството за информатичко општество, Агенцијата за меѓународен развој - USAID³ и претставници на петнаесет владини институции, кои учествуваат во спроведувањето на различни постапки при преку граничниот проток на стоки.

³ USAID - United States Agency for International Development

Официјалното име на воспоставениот систем е EXIM и истиот е достапен на интернет страницата www.exim.gov.mk.

Системот е оперативен од ноември 2008 година, а во тек се активности за дополнителен развој и проширување на системот.

Основната цел на воведувањето на едношалтерскиот систем е да се олесни и забрза пристапот и размената на податоци и документи помеѓу надлежните институции, како и помеѓу институциите и бизнис заедницата воопшто. Конкретно, проектот обезбеди услови за електронско поднесување на сите увозни и извозни податоци само еднаш и на едно место, при што се гарантира ефикасна координација и спроведување на преку граничните контролни и инспекциски процедури.

Во втората фаза од дополнителниот развојот на EXIM се планира негово интегрирање новиот софтвер за обработка на царински декларации – CDPS. Исто така се планира интегрирање на Министерството за транспорт и врски преку вклучување на дел од транспортните дозволи, а предвидена е и изработка и вклучување на други лиценци и сертификати кои не беа опфатени во првата фаза, а за кои аплицира бизнис заедницата до надлежните институции.

IV.4. МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

Во системот на Интегрираното гранично управување е една од алките при контролата на увозот, извозот и транзитот на пратки од животинско и растително потекло. Се обезбедува брз и лесен но контролиран и безбеден проток на храна од животинско и растително потекло

- Управа за ветеринарство

Управата за ветеринарство која е во состав на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство ⁴ги има сите овластувања за управните и надзорните работи во областа на ветеринарното здравство. Во состав на Управата за ветеринарство функционираат четири сектори и тоа: сектор за гранична ветеринарна инспекција, сектор за здравствена заштита на животните, сектор за јавно ветеринарно здравство и сектор за нормативно правни работи.

Обврската на Република Македонија да организира ветеринарна контрола на граничните премини произлегува од Законот за ветеринарното здравство, Кодексот на Меѓународната канцеларија за епизоотии (ОИЕ) со седиште во Париз чиј член е и Република Македонија, меѓународните билатерални договори за соработка во областа на ветеринарството и меѓународните конвенции за контрола на стоки на границите.

Ветеринарната инспекција на граничните премини е организирана во состав на секторот за гранична ветеринарна инспекција при Управата за ветеринарство.

⁴ согласно Законот за ветеринарно здравство (“Службен весник на Република Македонија“ бр 113/2007) и другите позитивни прописи

Граничните премини каде се дозволени увозот, извозот и провозот на пратките опфатени со Законот за ветеринарното здравство ги определува Владата на Република Македонија.

Врз основа на Законот за ветеринарно здравство, официјалниот ветеринар на граничниот премин при службен надзор и контрола има право и должност да врши ветеринарни проверки и прегледи на пратките со живи животни или производи од животинско потекло.

Секторот за гранична ветеринарна инспекција континуирано ќе ги спроведува активностите во делот на усогласување на легислативата согласно европските стандарди, што суштински преставува усогласување и примена на ЕУ принципите и политиките во согласност со европските норми, преку спроведување на веќе изготвените законски акти, како и со донесување на идните, предвидени со Поглавјето 12 од Националната програма за усвојување на правото на Европската унија:

- Правилник за начинот и постапката за повторен извоз на производи и нус-производи од животинско потекло усогласен со еквивалентните европски прописи со следните целекс броеви: 31997L0078; 32000D0571; 32005D0092.
- Правилник за начинот и постапката за увоз и транзит, формата и содржината на ветеринарно-здравствениот сертификат или други документи што ја придружуваат пратката со живи животни, аквакултура и производи од животинско потекло, како и начинот и постапката на вршење на проверка и преглед при увоз и транзит на пратка со живи животни, аквакултура и производи од животинско потекло, усогласен со еквивалентните европски прописи со следните целекс броеви: 31990L0426; 31990L0539; 31992L0065; 31992D0260; 31993D0195; 31993D0196; 31993D0197; 31994D0467; 31996D0540; 32004D0211; 32004L0068; 31992D0340;
- Правилник за начинот на вршење на проверка и преглед на граничен премин на пратки од животинско потекло кои се внесени како личен багаж на патниците и наменети за лична употреба или некомерцијални цели, усогласен со еквивалентниот европски пропис: Регулативата на Комисијата бр. 206/2009/ЕЗ од 5 март 2009 година за внес во Заедницата на пратки од животинско потекло во личниот багаж и дополна на Регулативата (ЕЗ) бр. 136/2004.
- Одлука за висината на надоместокот за граничните ветеринарни контроли, за сите активности и службени контроли за производи од животинско потекло, храна и производи за исхрана на животни кои се ставаат во промет во Република Македонија и за идентификација и регистрација на животните и одгледувалиштата и издавање на сертификати за здравствена состојба на животните, усогласена со еквивалентниот европски пропис: Регулативата на Европскиот Парламент и на Советот на Европа бр.882/2004/ЕЗ од 29 април 2004 година.

Воедно, секторот за гранична ветеринарна инспекција ќе продолжи да ги спроведува започнатите активностите за создавање на предуслови за имплементација на донесените законските и подзаконските акти со:

- *зголемување на бројот на официјалните ветеринари на клучните гранични премини од коридорот 8 (Дево Баир и Ќафасан) и коридорот 10 (Табановце и Богородица) каде веќе се вовеле 24 часовно работно време, 7 дена во неделата, како и константно надградување и усовршување на*

постоечкиот професионален кадар, преку едукативни и практични-теренски обуки,

- *активности околу исполнување на инфраструктурните услови(објекти,опрема) согласно препораките на ЕУ- Одлука на Комисијата бр. 2001/812/ЕЗ, за условите за одобрување на ветеринарни инспекциски места одговорни за преглед на производи од животинско потекло при внес од трети земји во Заедницата.*

Во мај 2007 година во рамките на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство започна со работа Проект на Европската агенција за реконструкција (ЕАР) за Поддршка на Интегрирано гранично управување - Договор бр.06МАС01/03/007, со кој се изработија техничко-технолошка документација (градежни проекти) и се подготви тендерска документација за објавување на тендер за изградба на гранични премини.

Со завршувањето на постапката по јавната објава за изградба на објекти за ветеринарна и фитосанитарна контрола на граничниот премин Табановце, ќе започне имплементацијата на оваа активност која ќе овозможи високи услови за извршувањето на работите на овие служби.

Согласно ИПА 2010 инструментот, поднесена е апликација за одобрувањена средства од предпристапните фондови за изградба на ветеринарни и фитосанитарни објекти на ГП Аеродром Александар Велики –Скопје.

Спроведување на горенаведените активности ќе придонесе за непречено остварување на целосната легислатива од областа на ветеринарното здравство во делот на граничната ветеринарна инспекција, со што би се постигнало соодветно управување во ветеринарната инспекциска служба од една страна и воспоставување контролен систем компатибилен со контролниот во ЕУ, од друга страна, но и директна одговорност од страна на ветеринарните инспекциски служби, а како последица на тоа успешно спроведени ветеринарни контроли согласно високите ЕУ стандарди.

Согласно начелата на Националниот акциониот план за спроведување на Стратегијата за интегрирано гранично управување на Владата на РМ, Управата за ветеринарство ќе продолжи да ги спроведува активностите предвидени согласно нејзините надлежности во насока на развивање на досегашните координирани мерки во надзорот на примената на легислативата од областа на ветеринарното здравство при влезот и транзитот на стоки и превозни средства, спречување и откривање на кривични дела, организиран криминал и сите видови на шверц преку граничните премини, како и контрола при преносот на материи и заразни болести што ги загрозуваат јавното здравство и здравјето на животните, се со цел подобрување на деловната клима во Република Македонија како дел од државите на Западен Балкан и нивната стремеж-интегрирање во Евроатлантските структури.

Во контролата при меѓународното движење на стоките покрај другите агенции, вклучена е и ветеринарната инспекциска служба на граничните премини. Од тука, и Управата за ветеринарство како дел од оваа меѓуагенциска соработка, доследно спроведува одредени активности во предвидениот период и ќе ја продолжи ваквата успешна соработка со други јавни служби на граничниот премин посебно со царинските служби и граничната полиција како и сите други јавни служби присутни на граничните премини, се со цел развојот на

Интегрираното гранично управување т.е во развојот на еден систем што ќе овозможи олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница согласно европските стандарди и најдобрата практика.

- ДРЖАВЕН ИНСПЕКТОРАТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО

Државниот инспекторат за земјоделство што е во состав на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство⁵ ги има сите овластувања за управните и надзорните работи во областа на здравјето на растенијата.

Сектор за инспекциски надзор од областа на фитосанитарната политика на граничен премин и во внатрешноста на државата функционира во состав на Државниот инспекторат за земјоделство.

Фитосанитарна контрола

Обврската на Република Македонија да организира фитосанитарна контрола на граничните премини произлегува од Законот за здравје на растенијата, Кодексот на Меѓународната организација за заштита на растенијата (ИППС) со седиште во Рим, Меѓународната организација за заштита на растенијата (ЕППО) со седиште во Париз, како и Меѓународната организација ФАО чиј член е и Република Македонија, меѓународните билатерални договори за соработка во областа на заштита на растенијата и меѓународните конвенции за контрола на стоки на границите.

Фитосанитарната инспекција на граничните премини е организирана во состав на секторот за фитосанитарна инспекција при Државниот инспекторат за земјоделство. Граничните премини и место на утовар каде се дозволени увозот, извоз, ре експорт и провозот на пратките опфатени со Законот за здравје на растенијата ги определува Владата на Република Македонија.

Врз основа на Законот за здравје на растенијата, фитосанитарниот инспектор на граничниот премин при службен надзор и контрола има право и должност да врши фитосанитарен преглед на пратките со растенија, растителни производи или други објекти и предмети при увоз, извоз, провоз и реекспорт, место на производство и сите други внатрешни фитосанитарни прегледи се со цел да се утврди присуство или отсуство на штетни организми.

Согласно начелата на Националниот акциониот план за спроведување на Стратегијата за интегрирано гранично управување на Владата на РМ, Државниот инспекторат за земјоделство-фитосанитарната инспекција ќе продолжи да ги спроведува активностите предвидени согласно нејзините надлежности во насока на развивање на досегашните координирани мерки во надзорот на примената на легислативата од областа на заштитата на растенија при влезот и транзитот на стоки и превозни средства, спречување и откривање на кривични дела, организиран криминал и сите видови на шверц преку граничните премини, како и контрола при преносот на материи и заразни болести што ги загрозуваат јавното здравство и здравјето на растенијата, се со цел подобрување на

⁵ согласно Закон за здравје на растенијата ("Службен весник на Република Македонија" бр 29/05,81/08 и 20/09) и другите позитивни прописи,

деловната клима во Република Македонија како дел од државите на Западен Балкан и нивната стремеж-интегрирање во Евроатлантските структури.

Во контролата при меѓународното движење на стоките покрај другите агенции, вклучена е и фитосанитарната инспекциска служба на граничните премини. Отука, и Државниот инспекторат за земјоделство како дел од оваа меѓуагенциска соработка, доследно спроведува одредени активности во предвидениот период и ќе ја продолжи ваквата успешна соработка со други јавни служби на граничниот премин посебно со царинските служби и граничната полиција, како и сите други јавни служби присутни на граничните премини, се со цел развојот на Интегрираното гранично управување т.е во развојот на еден систем што ќе овозможи олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница согласно европските стандарди и најдобрите практики.

Приоритети на фитосанитарната инспекција во наредниот период се јакнење на капацитетите на човечки ресурси и започнување на функционирање на едношалтерскиот систем со што би се убрзало издавањето на потребната документација и времетраењето на преминот на границата а со тоа и процедурата за извршување на фитосанитарна инспекција на пратките за кои е задолжителна фитосанитарната инспекција.

IV.5. МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО

Мерките и активностите на Министерството за здравство имаат за цел ефикасна контрола (мониторинг) на увозот и извозот на храната и на производите и материјалите кои што доаѓаат во контакт со храната, контрола на лековите, дрогите, прекурзорите и хемикалиите, како и спречување на појава, ширење и сузбивање на болести во меѓународниот патен сообраќај.

- Дирекција за храна

Дирекцијата за храна е орган во состав на Министерството за здравство кој започна да функционира на 01.01.2005 година. Дирекцијата за храна е одговорна за вршење на стручните и управните работи во областа на безбедноста на храната и производите и материјалите кои што доаѓаат во контакт со храната.

Основната цел на Дирекцијата за храна е обезбедување на безбедна и квалитетна храна во производството, дистрибуцијата и прометот, заштита на потрошувачите од заблуда и измама, заштита од болести кои потекнуваат или се пренесуваат преку храната, слободен промет на внатрешниот и надворешниот пазар. Преку државните инспектори за храна се врши контрола во сите фази на производството и прометот со храната, вклучувајќи ги и угостителските објекти и увозот и извозот на храна. Исполнувањето на надлежностите од законската регулатива, овозможува заштита на потрошувачите и обезбедува брзо информирање од областа на храната, со цел заштита на здравјето и животот на

луѓето со воспоставување на систем за анализа на ризик, заснована на научни сознанија.

Дирекцијата за храна претставува контакт точка за RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) – Систем за брзо предупредување за небезбедна храна и добиточна храна.

Во 2008 год., Европската Комисија – DG SANCO назначи контакт лице од Дирекцијата за храна, со цел да се воспостави директна комуникација помеѓу Европската комисија и Република Македонија од областа на храната и двонасочен проток на информации преку RASFF- системот, а со тоа поефикасна превенција на човековото здравје од небезбедна храна.

Дирекцијата за храна, Министерство за здравство е контакт точка за прет-пристапната програма на Европската агенција за безбедност на храна ЕФСА, која има назначено контакт лице за Република Македонија со седиште во дирекцијата.

- ДРЖАВНИОТ САНИТАРЕН И ЗДРАВСТВЕН ИНСПЕКТОРАТ

Државниот санитарен и здравствен инспекторат е надлежен за обезбедување безбедни производи и заштитата на населението од заразни болести⁶.

Државниот санитарен и здравствен инспекторат врши надзор над здравствената безбедност на пратките при увоз на терминалите на Република Македонија.

Државниот санитарен и здравствен инспекторат како орган во состав на Министерството за здравство е и активен учесник во Едношалтерскиот систем (Single window) и контрола при единствено застанување (One Stop Shop).

Согласно „Законот за заштита од населението од заразни болести „Службен весник на РМ“ бр.66/2004), Правилник за мерки за заштита од внесување и сузбивање на колера, чума, вирусни и хеморагични трески, жолта треска и маларија („Сл.весник на РМ“76/2003); и Правилникот за услови и начин на вршење задолжителна имунизација, серопротифакса, хемиопротифакса против заразни болести („Сл.лист“ бр.68/91) како и Меѓународен Здравствен Правилник, Државниот санитарен и здравствен инспекторат врши надзор над патници и стоки во меѓународниот сообраќај кои патуваат во или доаѓаат од земји каде што според Светската здравствена организација постои опасност од внесување на горенаведените заразни болести.

⁶ Надлежности на Државниот санитарен и здравствен инспекторат се утврдени во Законот за санитарна и здравствена инспекција („Сл.весник на РМ“ бр.71/06), Законот за безбедност на козметички производи („Сл.весник на РМ“бр.55/2007); Законот за безбедност на производи („Сл.весник на РМ“бр.33/2006), Законот за здравствена исправност на предмети за општа употреба („Сл. лист“ бр.53/91, 15/95) . Воедно со подзаконските акти се доуредени надлежностите кои се нормативно утврдени согласно законите.

IV.6. МИНИСТЕРСТВО ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ

Министерството за надворешни работи ја определува и ја обележува државната граница, ги обележува и определува граничните белези и учествува во решавањето на граничните инциденти.

Активностите на Министерството за надворешни работи во развојот на воспоставениот систем на Интегрираното гранично управување ќе биде во делот на Категоризацијата на граничните премини и Национален визен информациски систем.

Категоризација на граничните премини

Владата на Република Македонија на седницата одржана на 07.06.2006 година, ја усвои категоризацијата на граничните премини.

Категоризацијата на граничните премини е заснована врз основните критериуми наведени во Националната стратегија и според нивната стратешка трговска местоположба, трговската функција и комерцијалниот проток на стока, односно:

- 1-ва категорија - Стратешки
- 2-ра категорија - Регионални
- 3-та категорија - Локални

1-ва категорија - Стратешки:

Најголеми гранични премини на Република Македонија, со изградени објекти, инфраструктура со високи стандарди, материјало технички средства и опрема, непрекинато отворени за меѓународен сообраќај и обезбедено присуство на персонал од сите државни органи кои имаат надлежност на државната граница. Имајќи ги предвид обемот на сообраќај, преминување на државната граница на лица, превозни средства и стока, обемот на извршените работи, местоположбата на одредени премини на Пан-европските коридори 10 и 8, како и нивното значење во одвивањето на поедини видови на превоз се предлага следново:

Стратешки гранични премини од 1-ва категорија се определени:

1. Табановце-патен
2. Богородица-патен
3. Деве Баир-патен
4. Кафасан-патен
5. Долно Блаце-патен
6. Аеродром-Скопје
7. Табановце-железнички
8. Гевгелија-железнички
9. Меџитлија - патен (1-А по создавање на услови од 1 категорија поради приоритет како дел од Коридорот 10)

2-ра категорија - Регионални:

Гранични премини на Република Македонија, отворени за меѓународен сообраќај - движење на лица, превозни средства и стока, со можност за определени ограничувања и/или забрани.

За регионални гранични премини од 2-ра категорија се определени:

1. Делчево - патен
2. Ново Село -патен
3. Јажинце - патен
4. Аеродром Охрид
5. Стар Дојран - патен
6. Блато - патен
7. Свети Наум -патен
8. Пелинце - патен
9. Стење - патен
10. Волково-железнички (2 - А до создавање на услови за категоризација во 1-ва како Долно Блаце)
11. Охрид - Подградец (бродска линија)

3-та категорија - Локални

Гранични премини на Република Македонија, отворени за пограничен сообраќај - движење на лица, превозни средства и стока со можност за определени ограничувања .

За локални гранични премини од 3-та категорија се определени:

Кон Република Бугарија:

1. Клепало (Берово) - Сандански
2. Ајдучки Кладенец (Пехчево) - Симитли
3. Црна Скала (Делчево) - Невестино

Кон Република Албанија:

1. Џепиште (Дебар) - Требиште

Кон Република Србија:

1. Огут - Трговиште
2. Голема Црцорија - Голеш
3. Лојане - Миратовац
4. Сопот - Стрезовце
5. Петровац - Славујевац

Кон Република Косово:

- 1.Стрезимир - Рестелица (во функција)
2. Танушевци - Дебалде (не е во функција)

Министерството за надворешни работи во координација со Националната комисија за интегрирано гранично управување редовно работат на имплементацијата на Категоризацијата на граничните премини со соседните земји.

- Национален визен информациски систем

Министерството за надворешни работи раководи со Визниот центар и со Националниот визен информациски систем со кој се обезбедува поврзаност на сите сегменти во процесот на издавање виза за влез и престој во РМ.

Воспоставувањето на Национален информациски систем и Визен центар во МНР беше еден од приоритетните Проекти на Република Македонија и еден од критериумите за отпочнување на дијалогот за визна либерализација, утврден врз основа на Стратегијата за интегрирано гранично управување од 2003 година и Националниот Визен модул како заеднички документ на Република Македонија и на Европската унија од 2005 година.

Согласно Оперативниот план на Визниот центар, заклучно со 09 септември 2009 година вкупно 35 ДКП на РМ во странство, беа поврзани со Визниот центар во МНР преку ВИС и во истите целокупниот процес на издавање визи (вклучително и печатење на новите стикери за визи со интегрирана, скенирана фотографија) се одвива преку визниот информациски систем. Воедно во Н-ВИС се интегрирани и Одделението за странци и реадмисија во МВР, Агенцијата за вработување на РМ и 8-те најфреквентни гранични премини.

Во најголем дел од преостанатите ДКП е доставена потребната хардверска опрема, а дел од нив се и технички поврзани со Визниот центар, при што е неопходно да се реализира соодветна обука на корисниците на системот. Дел од односните амбасади се во фаза на преселба во нови објекти и истите ќе бидат поврзани со Н-ВИС откако ќе бидат исполнети соодветните технички предуслови.

За сите крајни корисници на системот се спроведува редовна обука за користење на системот и за запознавање на релевантната правната легислатива, во делот на визно работење. Обуката на корисниците на системот во МНР ја спроведуваат обучени, специјализирани обучувачи од Визниот центар кои поседуваат и сертификати издадени од експерти од компанијата СРЦ СИ и ЕАР, додека за обука на корисниците на системот во МВР се надлежни обучувачите од Одделението за странци и реадмисија во МВР.

Соработката и размената на податоци меѓу МНР и МВР во постапката за издавање визи е уредена со Меморандум за соработка помеѓу МНР и МВР.

IV.7. МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ

Министерството за транспорт и врски во контекст на Интегрираното гранично управување има надлежност во планирањето на граничните премини и планирањето, проектирањето и изведбата на пристапните патишта до граничните премини, како и утврдувањето на режимот и условите на сообраќај во близина на граничните премини.

Генерално, стратешките правци за натамошно развивање на концептот на Интегрираното гранично управување од аспект на ова Министерство, се во насока на подобрување на можностите за Стратешко и инвестиционо планирање на граничните премини и нивната непосредна околина;

Националната стратегија за развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување преставува основен концепт за развој на Министерството за транспорт и врски, во кој се содржат проектите и активностите чие реализирање се предвидува и планира во наредниот тригодишен период. Во делот на Сообраќајот и комуникациите, стратешка насока е создавање на основа за ефикасни, безбедни и еколошки услови во областа на патниот, товарниот, железничкиот, воздушниот сообраќај, како и внатрешната пловидба кои ќе го помогнат економскиот развој на Република Македонија и ќе ја зголемат нејзината инвестициона атрактивност.

Активности за унапредување на управувањето со границите

За поголема оперативност и развој на системот за интегрираното гранично управување како активности кои се во насока за развој на воспоставениот систем на Интегрираното гранично управување се апострофираат следните:

- *Определување и утврдување на подрачјето на граничните премини на Република Македонија;*
- *Донесување на:*
 - ⇒ *Стандарди и нормативи за планирање и проектирање на објекти на граничните премини на Република Македонија, и*
 - ⇒ *Правилник за начинот и постапките за утврдување на подрачјето на граничните премини*
- *Уредување на сообраќајните движења преку граничните премини во Република Македонија*

Имајќи го предвид транспортот и неговиот развој, како и *Препораките и најдобрата практика од Шенгенскиот Каталог на ЕУ*, инфраструктурното планирање, проектирање, рехабилитацијата и реконструкцијата на граничните премини треба да се насочи кон:

- *Заеднички објекти на граничните служби со соседните држави.* Од аспект на глобалната безбедност и подобрување на меѓусоседските релации позитивна интенција согласно препораките на ЕУ;
- *Подобрување на пристапот кон граничните премини и подобрување на нивото на услуги на пристапните патишта.* Ова треба да се постигне со проширување на патиштата, и по потреба градење на нови сообраќајни ленти и адекватни патни врски;
- *Одвојување на сообраќајот (патнички возила и патнички комбиња; товарни и ТИР возила).* Градењето на специјални линии за транзитните и празните возила, овозможуваат диференцијација на царинските операции, со цел ја зголемување на флуидноста на сообраќајот и процесната способност на граничните премини;
- *Паркинг простори и други односни содржини (јавни објекти, ресторани) согласно видот на сообраќај.* Добро опремените и безбедни паркинг простори, уреди (јавни телефони, факсови, телекс) и објекти (информативни и туристички канцеларии, банки, шпедиции и слично;) во

нивна функција, се во позитивна функција во однос на заштитата на животната средина, безбедноста и непречениот сообраќај;

Горенаведените активности се во насока на исполнување на посочените барања и услови за непречено функционирање на граничните премини (од сообраќаен и просторен аспект), и истите ќе овозможат големи бенефиции како:

- Услови за поефикасно планирање, изградба и менаџмент со граничните премини;
- Услови за поефикасен надзор на граничните премини (сообраќаен, следење на загадувањето, протокот на возила, луѓе и материјални добра);
- Можности за добивање на сите видови информации за просторот и услови за негово ефикасно искористување;
- Можности и услови за планирање и симулирање на итни ситуации и справување со нив;

IV.8. МИНИСТЕРСТВО ЗА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Министерството за локална самоуправа како координатор на ИПА компонента II- на активностите за подготовка и имплементација на заедничките повеќегодишни оперативни програми за прекугранична соработка со соседните земји и прекугранична соработка треба да овозможи реализација на проекти со што ќе се унапреди прекуграничната соработка на локално ниво и соседните држави.

- Закон за локална самоуправа
- Национален оперативен комитетет за програмирање и имплементација ма Компонентата II – Регионална и прекугранична соработка на Инструмен за предпристапна помош (IPA) на Европската унија

Со цел операционализација на соработката, Министерството за локална самоуправа ќе биде вклучено во функционирањето на системот на Интегрирано гранично управување, а за што се надлежни институциите кои имаат надлежности во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување, пред се, во насока на олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница.

IV.9. МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Функциите на Министерството за животна средина и просторно планирање во рамките на системот за интегрирано гранично управување се реализираат преку:

- спроведување на постојните законски и подзаконски акти и меѓународни договори кои ја регулираат оваа област
- спроведување на Меморандумот за соработка со Царинската управа
- учество во работата на Националната комисија за интегрирано гранично управување, Националниот координативен центар за гранично управување и Информацискиот систем за интегрирано гранично управување
- придонес кон постојан развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување

Министерството за животна средина и просторно планирање не е директно вклучено во активностите на самите гранични премини, но во управната постапка при издавањето на дозволи за увоз/извоз индиректно е вклучено и е дел од поширокиот систем на интегрираното гранично управување.

IV.10. МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА

Министерството за одбрана согласно Стратешкиот одбранбен преглед:

- организира и учествува во планирањето и водењето на операциите за поддршка на силите на Министерството за внатрешни работи за обезбедување на државната граница и во асиметрични закани
- при случаите на поголеми кризни состојби во Република Македонија подетално е разработена поддршката на АРМ на силите на Министерството за внатрешни работи во “Упатството за оперативни и други постапки на АРМ во поддршка на полицијата во случај на кризни состојби”
- поддршката и соработката со другите цивилни структури инволвирани во Интегрираното гранично управување ќе се развива согласно законските и подзаконските акти и меѓусебните планови за надминување на одредени проблеми во врска со интегрираното гранично управување.

Улогата на поддршка се базира согласно Стратешкиот одбранбен преглед и определбите за развој на системот на одбраната и на неповредливоста на границите, а што е утврдено во уставната функција.

IV.11. ДИРЕКЦИЈА ЗА РАДИЈАЦИОНА СИГУРНОСТ

Дирекцијата за радијациона сигурност во системот на Интегрирано гранично управување е надлежна во воспоставување на систем на контрола над увоз, извоз и транзит на извори на јонизирачко зрачење на територијата на Република Македонија со цел спречување на нелегална трговија со истите и заштита на населението и животната средина од штетното влијание на јонизирачко зрачење.

Дирекција за радијациона сигурност (ДРС) е формирана⁷ како самостоен орган на државната управа со својство на правно лице со цел воспоставување на контролата над сите извори на јонизирачко зрачење, заштита на населението и околината од изложеност или потенцијална изложеност на јонизирачко зрачење, како и контрола над постапувањето со радиоактивен и нуклеарен материјал и спроведување на мерките за радијациона сигурност и нуклеарна безбедност. Истата е надлежна и за подготвување на Планот за заштита на населението во случај на радијационен вонреден настан, кој на предлог на Дирекцијата го донесува Владата на Република Македонија.

Во рамките на своите надлежности, Дирекцијата за радијациона сигурност соработува со останатите институции вклучени во Интегрираното гранично управување како преку Националната комисија за интегрирано гранично управување, така и преку Националниот координативен центар за гранично управување преку офицери за врска. Во рамки на оваа соработка, Дирекцијата има потпишано меморандум за разбирање со Министерство за здравство, Министерство за финансии-Царинска управа и Министерство за внатрешни работи. Дирекцијата за радијациона сигурност е дел и од Информациониот систем за интегрирано гранично управување и има потпишано Меморандум за соработка со другите институции вклучени во ИГУ за користење на информатичко комуникацискиот систем.

Дирекцијата за радијациона сигурност е дел и од EXIM - Едношалтерскиот систем за издавање на дозволи за увоз, извоз и транзит на извори на јонизирачко зрачење.

Согласно Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност (Службен весник на Република Македонија бр. 48/2002 и 135/2007) во ноември 2008 година е донесен нов Правилник за висината на трошоците за издавање на дозволи и лиценци (Службен весник на Република Македонија бр. 140/2008).

Согласно Законот за изменување и дополнување на законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност (Службен весник на Република Македонија бр. 135/2007), Дирекцијата за радијациона сигурност во текот на 2009 година ќе донесе девет подзаконски акти, а до првата половина на 2010 година, Дирекцијата ќе донесе уште единаесет подзаконски акти.

Во процесот кон приближување кон Европската унија, важен приоритет за Дирекцијата во 2009 год. е пристапувањето на Република Македонија преку ратификација на Заедничката конвенција за сигурност при управувањето со искористено нуклеарно гориво и сигурност при управувањето со радиоактивен отпад (Сл.весник бр. 113/09).

⁷ согласно Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност (Службен весник на Република Македонија, бр. 48/02 и 135/07)

Во насока на воспоставување на соработка на Дирекцијата за радијациона сигурност како надлежен орган во областа на радијационата заштита и нуклеарната безбедност во Република Македонија со релевантни регулаторни тела од соседните земји е започната постапка за потпишување на Договор за соработка со Нуклеарната регулаторна агенција на Република Бугарија.

Исто така започната е иницијатива со Република Албанија со цел воспоставување на билатерална соработка преку потпишување на Меморандум за разбирање.

Во насока на зајакнување на меѓуинституционалната соработка со релевантни институции во Република Македонија, во периодот од 2009 -2011 година се предвидени активности за склучување на Меморандуми за соработка со институции надлежни за интервенција во случај на вонредни настани (Дирекција за заштита и спасување и др.), како и со други релевантни институции.

Во рамки на соработката на Република Македонија со Меѓународната агенција за атомска енергија (МААЕ) во тек се активности за завршување на проектот МАК4002 „Управување и складирање на ниско и средно активен радиоактивен отпад“ и ставање во функција на Националното складиште за средно и ниско активен радиоактивен отпад.

Со цел исполнување на критериумите за целосна независност на Дирекцијата како самостоен орган на државната управа со својство на правно лице, посочени од страна на Европската комисија во *Извештајот за напредокот на Република Македонија за 2008 година* и безбедносните стандарди од Меѓународната агенција за атомска енергија (МААЕ), Дирекцијата за радијациона сигурност започна активности за издвојување во 2010 година, како самостоен буџетски корисник со посебен раздел во буџетот на Република Македонија.

Дирекцијата за радијациона сигурност за непречено функционирање има потреба од итен карактер за набавка на возила за свои потреби, односно набавка на едно возило со специјална намена за транспорт на радиоактивни извори.

Согласно НПАА за 2011 година се предвидени 5 нови вработувања.

Со цел зајакнување на меѓуинституционална соработка и зајакнување на контролата на извори на јонизирачко зрачење Дирекцијата предвидува реализирање на обуки и тоа: во 2009 година обука за радијациона заштита на припадници од Министерството за внатрешни работи (за припадници на граничната полиција и за лица кои работат на безбедност во внатрешноста на Република Македонија), во 2010 година.

Дирекцијата предвидува реализирање на обука за радијациона заштита за лицата одговорни за радијациона заштита во правните лица што користат извори на јонизирачко зрачење и во 2011 година обука за царинските службеници за радијациона заштита и спречување на нелегална трговија.

За зајакнување на контролата на изворите на јонизирачко зрачење се предвидува извршување на следните активности: континуирана контрола на извори на јонизирачко зрачење, континуирана контрола на возила наменети за превоз на радиоактивни извори, континуирана контрола на функционирањето на статичните панел детектори поставени на царинските испостави на граничните премини, континуирана контрола на употребата на мобилните дозиметриски уреди од страна на царинските службеници и граничната полиција на граничните премини.

Со цел воспоставување на соодветен систем за подготвеност за и одговор на радијациони вонредни настани, координација на сите институции надлежни за постапување во случај на вонреден настан, дефинирање на оперативни интервентни нивоа се во насока како заштита на лицата кои постапуваат во интервенцијата така и на населението во целина, Дирекцијата за радијациона сигурност започна активности за изготвување на План за заштита на населението од штетно влијание од јонизирачко зрачење во Република Македонија, со рок на донесување до крајот на 2010 година.

Врз основа на сублимираните резултати од спроведувањето на Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност во периодот 2007-2011 година ќе се пристапи кон анализа и проценка за евентуална потреба за носење на измени и дополнувања на Законот или носење на нов закон во 2012 година во зависност од потребата за имплементирање на новите стандарди за сигурност и безбедност донесени од страна на МААЕ и ЕК.

Со цел подобрување на системот за контрола на сите извори на јонизирачко зрачење, како и заштита на населението и животната средина од изложеност на јонизирачко зрачење во Република Македонија, Дирекцијата за радијациона сигурност преку Секретаријатот за европски прашања до Европската комисија предложи четири проекти. Од нив два проекти со наслов *„Трансфер на радиоактивни извори од привременото складиште во „Центар на радиоизотопи“ во националниот склад за радиоактивен отпад“* и проектот со наслов *„Демонтирање, кондиционирање и одлагање на радиоактивните громобрани“* се во процес на одобрување преку спојување на наведените два проекти во еден регионален со наслов *„Управување со затворени радиоактивни извори вклучувајќи ги и радиоактивните громобрани“* во кој како една од институциите кориснички е наведена Дирекцијата за радијациона сигурност. Почеток на реализација на овој проект е предвиден за почетокот на 2010 година.

Во однос на другите два проекта *„Зајакнување, надградба и поддршка на националните капацитети на регулаторната инфраструктура во полето на нуклеарната сигурност и радијационата заштита“* и проектот со наслов *„Мобилна радиолошка лабораторија“*, истите ќе бидат предмет на разгледување во некој од наредните циклуси на проекти.

Дирекцијата за радијациона сигурност има активно учество во проектот на Европската комисија *„Проценка на потребите и предложените активности за зајакнување на капацитетите за спречување на нелегалната трговија на нуклеарен и друг радиоактивен материјал во Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Македонија, Косово (дефинирано со UNSCR 1244), Црна Гора и Србија. Дирекцијата за радијациона сигурност во овој проект ги вклучи и Царинската управа на Република Македонија и Граничната полиција, кои заедно со мисијата на Европската комисија ќе извршат проценка на поставеноста и структурата на граничните премини со цел да се изврши превенција, детекција и даде соодветен одговор во случај на нелегална трговија на нуклеарен и друг радиоактивен материјал.*

IV.12. ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКА

Државниот завод за статистика (ДЗС) е самостојна стручна организација чија надлежност и делокруг на работа се уредени со Законот за организација и работа на органите на државната управа ("Службен весник на Република Македонија" бр.58/2000) и Законот за државната статистика ("Службен весник на Република Македонија" бр.54/1997 и 21/2007).

Во согласност со Законот за државната статистика, Државниот завод за статистика, врз научни основи, на државните органи, локалната самоуправа, деловните субјекти, јавните претпријатија, јавните служби и на други корисници им обезбедува информации за состојбите и движењата на националната економија, човечките ресурси, демографијата, заштитата на животната средина иво други области.

Официјалната статистика се продуцира во согласност со принципите за неутралност, стручна независност, објективност, рационалност и заштита на индивидуалните податоци.

Во функција на задоволување на домашните и странските корисници со споредливи статистички податоци, значајни се напорите на Заводот кон хармонизација на статистичкиот систем на земјата со статистичките системи на земјите од Европската унија. Оценката за степенот на усогласеност со Acquis од страна на Еуростат се врши еднаш годишно и бележи континуиран прогрес.

Паралелно со усогласувањето на методологијата за спроведување на статистичките истражувања, ДЗС континуирано работи на подобрување на опфатот и квалитетот на прибраните статистички податоци и вложува напори за намалување на товарот на извештајните единици. Исто така се настојува да се намали временскиот период од прибирањето до објавувањето на статистичките податоци. За да се оствари ова, значајно допринесува можноста за директно превземање на административни податоци во електронска форма што се отвара со вклучувањето на ДЗС во системот на Интегрирано гранично управување. Неколку статистички области ќе имаат бенефит од директното превземање на податоци во електронска форма и тоа:

1. Надворешна трговија (комплетен увид во царинските декларации и податоците за влез и излез на стока)
2. Статистиката на транспорт (товарен транспорт, превоз на опасни материи, превоз на патници)
3. Статистика на туризам (број на патници кои ја преминуваат границата, нивно државјанство, вид на превозно средство, цел на патување)
4. Статистика на надворешни миграции

Согласно Законот за Државна статистика, Законот за заштита на лични податоци и потпишаниот Меморандум за соработка, во системот за Интегрирано гранично управување ДЗС се појавува само како корисник на податоци.

За потребите на статистичкото истражување за отселени и доселени лица (опис на доселени и отселени граѓани на Република Македонија и опис на доселени и отселени странци) Државниот завод за статистика месечно добива податоци во хартиена форма од Министерството за внатрешни работи. Со воспоставувањето на Информатичкиот систем за интегрирано гранично управување овие податоци ќе може да се доставуваат по електронски пат, со цел подобар опфат и квалитет на податоците.

По воведувањето на "Проектот на едношалтерскиот систем за увоз и извоз (Single window) и контрола при единствено застанување (One stop shop)", истиот преку interface ќе биде поврзат со Порталот со што и ќе се има пристап до информациите за системот. Имено, преку Едношалтерски систем за увоз и извоз (Single window) и Контрола при единствено застанување (One stop shop)

податоците, информациите и документите кои се потребни за трговските операции се поднесуваат, а потоа контролата на стоката се спроведува САМО ЕДНАШ НА ЕДНО МЕСТО. Концептот на едношалтерскиот систем ја олеснува достапноста до податоците и информациите, и нивната употреба, што пак води кон забрзување и поедноставување на протоколот на информации и податоци помеѓу јавниот и приватниот сектор. Со негова примена ќе се постигне поголема усогласеност и се олеснува размената на информации помеѓу државните органи.

IV.13. СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ЕВРОПСКИ ПРАШАЊА

Секретаријатот за европски прашања ја обезбедува стручната поддршка и координацијата на работата на Националната комисија за интегрирано гранично управување во насока на исполнување на обврските од процесот на приближување и спроведување на Националното законодавство со европското законодавство во областа на Надворешните граници и особено обврските кои произлегуваат од Глава VII од Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Секретаријатот за европски прашања ќе се грижи и за обезбедување конзистентност на планираните активности со преземените обврски во другите стратешки документи од областа на европска интеграција, пред се, со Национална програма за приближување на националното законодавство со законодавството на ЕУ.

Бидејќи донесувањето на Националната стратегија за развој на воспоставениот систем за Интегрирано гранично управување со Акциониот план се предвидени краткорочни активности согласно Националната програма за усвојување на правото на ЕУ(НПАА), додека нивната имплементација претставува среднорочен приоритет, Секретаријатот за европски прашања континуирано ќе ја следи реализацијата на овие активности со цел запазување на предвидените рокови во НПАА.

Согласно својата надлежност, Секретаријатот за европски прашања ќе продолжи да ја врши координацијата и усогласување на работата на органите на државната управа и другите органи и институции вклучени во интегрираното гранично управување и ќе го следи степенот на реализација на преземените обврски.

Воедно, СЕП ќе ги следи политиките и законодавството на Европската унија од погоренаведената област и ќе дава предлози за нивно инкорпорирање и имплементација во националното законодавство.

Во однос на јакнењето на капацитетите, ќе се следи процесот на јакнење и оспособување на институциите согласно со барањата на правото на ЕУ и ќе се подготвуваат предлози, препораки и извештаи за тоа.

Имајќи во предвид дека интегрираното гранично управување претставува комплексна област која има за потреба од соодветни технички и материјални вложувања, Секретаријатот за европски прашања ќе ги утврдува приоритетите од оваа област заради соодветно планирање на ЕУ и друга странска помош.

IV. 14. НАЦИОНАЛЕН КООРДИНАТИВЕН ЦЕНТАР ЗА ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

Националниот координативен центар е координативно тело на Владата на Република Македонија, кое има за цел ефикасна координација, олеснување на размената на податоци и информации и поголема интеграција во граничното управување.

Националниот координативен центар за гранично управување е формиран согласно Националната стратегија за интегрирано гранично управување и Националниот акционен план за интегрирано гранично управување⁸.

Со формирањето на Националниот координативен центар за гранично управување се оствари висока координација помеѓу институциите кои имаат надлежности во системот на Интегрираното гранично управување, како и остварување координација во спроведување на заедничките планови и процедури за постапување во итни случаи.

Воедно се постигна поголема координација, олеснување на размена на податоци и информации и поголема интеграција во граничното управување.

Донесени се Деловникот за работа на Центарот, како и процесните правила, со што се создадени дополнителни правни основи за остварување на неговите функции и активности.

Предвидено е донесување на Стандардни процедури за координација на активности од првата фаза во меѓународната соработка при гранично управување да се реализира по формирање на координативни центри за гранично управување во соседните држави во регионот или со слични такви центри.

Приоритети на Националниот координативен центар за гранично управување, покрај активностите утврдени во Програмата за работа на Центарот се:

- зајакнување на местото и улогата на центарот согласно законот и одлуката, со цел остварување на неговата функција за координација при граничното управување
- зајакнување на меѓуинституционалната соработка со целосна имплементација на потпишаните меморандуми за соработка помеѓу министерствата и институциите кои имаат надлежности во системот на

⁸ Организационата и функционалната поставеност на Националниот координативен центар за гранично управување е уредена со Законот за надзор на државната граница (Сл.весник на Република Македонија бр. 71/2006), како и со Одлуката за формирање на Национален координативен центар за гранично управување (Сл.весник на Република Македонија бр. 35/07).

интегрираното гранично управување, а центарот е институцијата каде на стратешко ниво е потребно да се остварува таа соработка

- развивање на веќе воспоставениот систем на прибирање, обработка и анализа на податоци заради оценување на релевантниот ризик при граничното управување

- поддршка на центарот во делот на потребните човечки ресурси и јакнење на капацитетите на човечките ресурси во насока на стручност, компететност и обученост да ги извршуваат работните задачи кои се содржина на работа на центарот

- зајакнување на активностите на центарот во делот на унапредување на меѓународната соработка со цел поголема ефикасност при остварување на граничната координација, пред се, со соседните држави и учество во работата на центарот на офицер за врска на странска држава и меѓународна организација во согласност со ратификуван меѓународен договор.

Националниот координативен центар за гранично управување управува со Информациониот систем за Интегрирано гранично управување, преку кој центарот обезбедува висок степен на координација меѓу државните органи и институции кои имаат надлежности во граничното управување.

Воедно, Националниот координативен центар за гранично управување ги координира активностите во прекуграничната соработка во врска со граничното управување меѓу државните органи кои имаат надлежности во граничното управување во согласност со ратификуван меѓународен договор.

* *
*

V. СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ

V.1. Надградување на правната рамка

Соработката и координацијата на одговорностите на различните тела стратешки се определени во *новата* Стратегија за развој и унапредување на воспоставениот систем за Интегрирано гранично управување, која како основен документ се одобрува од страна на Владата на Република Македонија.

Со овој документ треба да се определат стратешките цели во делот на јакнење на капацитетите и унапредување на меѓу-агенциската соработка, соработка и координација во практика, изградба и реконструкција на граничните премини, надградба на Информатичкиот систем за интегрирано гранично управување, прекуграничната соработка, размената на искуствата, анализата на ризиците, подготвување спектар од планови кои ќе овозможат брза и ефикасна информација за донесување одлуки во случај на итност, соработката при обуките и меѓусебната координација меѓу офицерите за врска од министерствата и институциите кои извршуваат редовни работни задачи во Националниот координативен центар за гранично управување, односно надградбата на воспоставениот Систем за интегрирано гранично управување меѓу агенциите кои имаат надлежности во интегрирано гранично управување.

Воедно, донесените законски и подзаконски акти, како и сите процесни правила веќе ја имаат детерминирано правната рамка на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување. Со тоа е јасно дефинирана надлежноста на агенциите и институциите во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување. Надградбата на правната рамка треба да биде во насока на олеснување на работата, за да се избегнат проблемите за нејасна одговорност или преклопување и намалување на времето на обработка. Тоа значи прецизирање на постапувањето при заеднички операции, развивање на планови за непредвидени/вонредни состојби и организирани активности на агенциите и институциите.

Потребата од надградбата на правната рамка произлегува од самата динамика на развојот на интегрираното гранично управување и најдобрата европска практика кои повлекуваат надградба на постоечката правна рамка.

Исто така, воспоставениот систем за интегрирано гранично управување значи дека сите вклучени агенции взаемно ќе си даваат “административна помош”-правен принцип, според кој било кој орган може да побара од друга

орган административна помош доколку поради одредени околности или законски пречки, не е во можност да ја изврши својата законска обврска, при што законските обврски не се пренесуваат туку органот кој ја побарал “административната помош” останува надлежен орган и истиот мора да ги исполни сите законски услови наметнати со закон врз органот кој бара “административна помош”.

V.2. Јакнење на капацитетите и унапредување на меѓуагенциската соработка, соработка и координација во практика

Особено значање во рамките на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување е јакнењето на капацитетите на агенциите кои имаат надлежности во интегрираното гранично управување.

Прва основа е обуката и потребата од дополнителните човечки ресурси на агенциите надлежни во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување.

При анализите за потреба од обуките ќе се идентификуваат причините за пропусти во резултатите со што рационално ќе се утврдат, а потоа и изберат соодветни методи, средствата, тактики, алатки или приоди со цел да се задоволат потребите. Утврдувањето на индикаторите за потребата од обука е од особено значење на агенциите и институциите за нивниот развој и успех. Утврдувањето на приоритетите врз основа на индикаторите значи нивно поврзување со функциите во рамките на агенциите и институциите, како и со нивните цели.

Потребата од дополнителни човечки ресурси неминовно ќе биде утврдена при извршување на редовните активности на агенциите и институциите. Профилот на човечките ресурси исклучиво ќе зависи од дополнителните ангажмани на агенциите и институциите во спроведувањето на надлежностите во системот на интегрираното гранично управување, а со тоа ќе се дефинираат и потребите и видот на дополнителните човечки ресурси. Во најголем дел надолнувањето на потребните човечки ресурси на агенциите и институциите ќе треба да го реализираат со меѓусебно преземање на стручни лица од потребните области.

Меморандумите за соработка се првата основа за унапредување на меѓуагенциската соработка. Првото и стратешко ниво каде се остварува истата е Националниот координативен центар за гранично управување, додека соработката на граничните премини е на оперативно ниво. На овие ниво се остварува и координацијата меѓу сите институции кои имаат надлежности во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување. Имплементацијата на меморандумите за соработка преставува база за јакнење на трите столбови на концептот за интегрираното гранично управување а тоа се: соработката меѓу службите, меѓуагенциската соработка и меѓународната соработка. Соработката меѓу службите мора да се надградува и да јакне како од вертикален така од хоризонтален аспект. Таа ќе се одвива во насока на изработка на заедничка анализа за ризик/контролна мрежа, координирање при заеднички операции, подготвување и настап при заеднички планови за непредвидени ситуации, како и целосно доделување на надлежности на гранични премини на служби кои немаат

свои одговорни лица на преминот. Исто така, меѓуагенциската соработка се базира врз хоризонтален пристап кој се темели на соработката и координацијата меѓу службените лица од различните служби активни на граница (локално ниво), како и меѓу регионалните и централните агенции надлежни за овие служби. Во таа насока ќе се одвива и унапредувањето на меѓународната соработка меѓу агенциите вклучени во граничните прашања со сите земји, на локално, регионално и мултинационално ниво.

Со тоа се имплементира во целост меѓународното начело на интегрираното гранично управување а тоа е национална и меѓународна координација и соработка меѓу надлежните агенции и институции вклучени во безбедноста на границата и олеснување на трговијата за да се воспостават системи за ефективно, ефикасно и интегрирано гранично управување, со цел да се постигне целта на отворени, но добро контролирани и безбедни граници.

V.3. Изградба и реконструкција на граничните премини

Согласно предлог-Програмата за управување, уредување и одржување на објектите на граничните премини за патен сообраќај за 2009 година, (член 49-а, 49-б и член 49-в од Законот за Царинска управа), се опфаќа:

1. УПРАВУВАЊЕ СО ОБЈЕКТИТЕ НА ГРАНИЧНИТЕ ПРЕМИНИ ЗА ПАТЕН СООБРАЌАЈ

- регулирање на односите од страна на царинската управа со органите на државната управа кои вршат активности согласно со своите законски надлежности во објектите на граничните премини за патен сообраќај, како и со правни и физички лица кои користат објекти или дел од објект на граничниот премин,
- издавање на рекламен простор,
- водење на евиденција за издадените под закуп деловни простории и рекламен простор
- вршење наплата на надоместоците за извршените услуги и
- обезбедување на услови за функционирање на граничните премини како што се греење, вода струја, телефон, хигиена, хортикултурно уредување и други тековни потреби.

2. УРЕДУВАЊЕ НА ОБЈЕКТИТЕ НА ГРАНИЧНИТЕ ПРЕМИНИ ЗА ПАТЕН СООБРАЌАЈ

- иницирање изработка на урбанистички проекти, технички планови, документација и услови за градба, согласно со закон,
- иницирање на постапка за решавање на имотно-правните односи на градежно земјиште,
- планирање, градење, поставување, пренамена, реконструкција и отстранување на објекти,
- иницирање на постапка за геомеханички и геотехнички истражни работи и
- поставување на вертикална и хоризонтална сигнализација на граничните премини
- опремување на градежното земјиште со објекти на комунална инфраструктура (изградба на објекти, инсталации, хортикултурно уредување на градежно земјиште),

3. ОДРЖУВАЊЕ НА ОБЈЕКТИ НА ГРАНИЧНИТЕ ПРЕМИНИ ЗА ПАТЕН СООБРАЌАЈ

- инвестиционо одржување (санација, реконструкција и замена на објекти, опрема, инсталации и друго) и
- тековно одржување како што е одржување на објекти, опрема и инсталации, ваги, рампи, агрегати, зимско одржување на пристапен пат до вага и плато на терминал, одржување на хигиена и одржување на противпожарни апарати.

Во наредниот период како стратешки приоритет за подобрување на условите на граничните премини се наметнува потребата од довршување на започнатиот процес за регулирање на имотно- правните односи на земјиштето на границата во опфатот на граничниот премин, како и изработка на урбанистички проекти за сите гранични премини.

Истовремено Царинската управа во соработка со Министерството за внатрешни работи и другите државни институции кои користат објекти на граничните премини ќе изработи нова „Уредба за минималните стандарди за материјално техничките средства, опрема и просторно сместување според категоријата на граничните премини“.

Врз основа на новата Уредба ќе се изготви акционен план со точно утврдена динамика на спроведување на усвоените стандарди на секој граничен премин поодделно.

Како приоритетни се предвидуваат следните активности на граничните премини:

- изградба на нов граничен премин за патен сообраќај (на локацијата на веќе постоечкиот граничен премин) Блаце
- изготвување на проектна документација со цел довршување и изградба на содржините предвидени со постоечкиот урбанистички план за терминалот на граничниот премин Табановце, како и проширување на излезот од Република Македонија со две нови сообраќајни ленти.
- изработка на нов урбанистички план за граничниот премин Пелинце и Јажинце, експропријација на земјиштето во границата на опфатот и изградба на нов премин со сите потребни содржини согласно неговата категоризација
- проширување на влезот во Република Македонија на граничните премини Деве Баир и Ново Село со две нови сообраќајни ленти, како и реконструкција на постојните објекти, и доизградба на потребните содржини на терминалот на граничниот премин Ново Село,
- проширување и доизградба на сите потребни содржини на терминалот на граничните премини Делчево и Блато
- изградба на рампи за преглед на возила на граничен премин Дојран
- иницирање измена на урбанистичкиот план за граничен премин Меџитлија и Ќафасан, изработка на проектна документација за изградба на нов увозно-извозен терминал на граничниот премин, како и реконструкција на постоечките објекти на преминот
- реконструкција на објектите и сообраќајните површини и обновување на целкупната хоризонтална и вертикална сообраќајна сигнализација на граничните премини Стење и Свети Наум
- ставање во функција на новиот бродски граничен премин со Република Албанија во Свети Наум за поддршка на новата бродска линија Охрид- Подградец

- поставување на дополнителни содржини и подобрување на инфраструктурните капацитети на граничниот премин Стрезимир.

Генерално на сите гранични премини се планира изградба на нови пречистителни станици за собирање на отпадните води согласно позитивните еколошки стандарди, како и изградба на нови трафостаници и далноводи со цел подобрување на снабдувањето на граничните премини со електрична енергија.

Согласно активностите кои ги планира Министерството за надворешни работи, во контактите со соседните земји, ќе се подготви стратегија за создавање минимум услови за отварање на нови локални гранични премини од 3- категорија и тоа:

Кон Република Бугарија:

1. Клепало (Берово)- Сандански
2. Ајдучки Кладенец (Пехчево) – Симитли
3. Црна Скала (Делчево)- Невестино

Кон Република Албанија:

1. Џепиште (Дебар) – Требиште

Кон Република Србија:

1. Огут- Трговиште
2. Голема Црцорија – Голеш
3. Сопот – Стрезовце
4. Петровац- Славујевац
5. Лојане- Миратовац

Објектите на сите гранични премини, од сите категории, ќе бидат посетени од архитекти од Царинската управа на Република Македонија кои согласно постоечкиот изглед на самиот објект ќе предложат архитектонски решенија. Исто така ќе се обнови целокупната потребна хоризонтална и вертикална сигнализација и ќе се постават нови табли и билборди со видливи ознаки за влез во, и излез од Република Македонија како и поставување на доминантни јарболи на кои ќе биде истакнато знамето на Република Македонија.

V.4. Надградба на информатичко-технолошката (ИТ) поддршка и на воспоставените системи и проекти

Еден од најзначајните столбови во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување се воспоставените информатичко-технолошки (ИТ) како и другите системи и проекти, кои овозможува оперативност и практично функционирање на интегрираното гранично управување.

V.4.1. Информационен систем за Интегрирано гранично управување

Со ставањето во функција на Информациониот систем за интегрирано гранично управување:

1. се остварува висока координација на мерките и активностите во Системот на интегрираното гранично управување

2. се врши размена на податоци и информации меѓу државните органи и институции кои имаат надлежности во Системот на Интегрирано Гранично Управување
3. се остварува координација и прави проценка на состојби при итни случаи на граничните премини
4. се остварува координација во прекуграничната соработка

Информациониот систем за Интегрирано гранично управување е основен механизам преку кој Националниот координативен центар за гранично управување обезбедува висок степен на координација меѓу државните органи и институции кои имаат надлежности во граничното управување.

Информациониот систем за интегрирано гранично управување обезбедува платформа за размена на информации при следење на состојбите на граничните премини и ќе развие база на податоци за управување со границата, со цел координиран пристап и размена на информации помеѓу државните органи кои имаат надлежност во граничното управување.

Со тоа е воспоставен систем за организирани и координирани мерки на државните органи и институции вклучени во Интегрираното гранично управување во надзорот на законитоста на влезот и излезот на лица, стоки и превозни средства, спречувањето и откривањето на организираниот криминал спречувањето на лица и сторители на кривични дела и сите видови на шверц преку граничните премини, контрола и спречувањето на преносот на материји и заразни болести што ги загрозуваат љугето и стоките.

За ефикасно спроведување на овие координативни мерки на преку граничните институции, потребно е унапредување и надградба на постоечкиот Информациониот систем за интегрирано гранично управување – ИСИГУ. Истиот треба да стане интероперабилен со повеќе системи во рамките на агенциите кои веќе се во оперативна функција, како и системите кои се во развој. Воспоставената интероперабилност помеѓу нив ќе овозможи соодветна размена на потребните информации за спроведување на контрола при единствено застанување (OneStopShop) на граничните премини.

Интегрирањето треба да се спроведе преку воспоставување на соодветни интерфејси на ИСИГУ системот со постоечките и информатички системи и системите во развој, во рамките на агенциите, при што треба да се обезбеди електронска нотификација за пристигањето на пратката до соодветната институција.

Посебна функционалност како дел од надградбата на системот треба да биде воспоставување концептот на заедничка анализа на ризик, односно размена на соодветни податоци врз кои претходно била спроведена проценка на ризикот во рамките на секоја од агенциите.

Врз основа на овие профили на ризик во рамките на институциите треба да се спроведат и контролните мерки на граничните премини.

Согласно практичните активности на Националниот координативен центар за гранично управување и мерките кои истиот ќе ги презема, спроведените анализи и утврдените ризици во рамките на координацијата, ќе се утврдат најдобрата практика за **надградба** на Информациониот систем за интегрирано гранично управување.

V.4.2. Дигитален радио систем ТЕТРА

Со опрационализацијата на првата фаза на дигитално полициско радио ќе се обезбеди сигурна и безбедна комуникација меѓу полициските служби во државата. Системот е дизајниран соодветно на сличните системи кои веќе се користат во повеќе држави на ЕУ.

Надградбата на системот е предвиден во рамките на ИПА 2008 година како проект насловен „*Интегрирано гранично управување*“, во чии рамки е предвидена и компонента: „Понатамошна поддршка за имплементација на ТЕТРА стандардот“ (II фаза) со кој ќе се постигне покриеност од околу 80% од територијата.

Целосна (оптимална) покриеност на територијата на Република македонија со дигитален радио сигнал ќе се обезбеди со проектот-ИПА 2009 година, со кој се предвидува реализација на проектот „Интегрирано гранично управување управување (ТЕТРА фаза III)“.

V.4.3. Едношалтерскиот систем за дозволи за увоз, извоз и транзит на стоки и тарифни квоти – EXIM систем

Воведувањето на Single Window околина преку имплементација на Едношалтерскиот систем за дозволи за увоз, извоз и транзит на стоки и тарифни квоти – EXIMе со цел да се олесни и забрза пристапот и размената на податоци и документи помеѓу надлежните институции, како и помеѓу институциите и бизнис заедницата воопшто. Конкретно, проектот обезбеди услови за електронско поднесување на сите увозни и извозни податоци само еднаш и на едно место, при што се гарантира ефикасна координација и спроведување на преку граничните контролни и инспекциски процедури.

Во втората фаза од дополнителниот развојот на EXIM се планира негово интегрирање со новиот софтвер за обработка на царински декларации – CDPS. Воедно, се планира интегрирање на Министерството за транспорт и врски преку вклучување на дел од транспортните дозволи, како и изработка и вклучување на други лиценци и сертификати кои не беа опфатени во првата фаза, а за кои аплицира бизнис заедницата до надлежните институции.

Официјалното име на воспоставениот систем е EXIM и истиот е достапен на интернет страницата www.exim.gov.mk.

V.4.4. Национален визен информациски систем

Со Националниот визен информациски систем се обезбедува поврзаност на сите сегменти во процесот на издавање виза за влез и престој во РМ.

Заклучно со септември 2009 година триесет и пет ДКП-а на Република македонија во странство, беа поврзани со Визниот центар во МНР преку ВИС и во истите целокупниот процес на издавање визи (вклучително и печатење на новите

стикери за визи со интегрирана, скенирана фотографија) се одвива преку визниот информациски систем. Воедно во Н-ВИС се интегрирани и Одделението за странци и реадмисија во МВР, Агенцијата за вработување на РМ и 8-те најфреквентни гранични премини.

Со оглед да дел од амбасадите се во фаза на преселба во нови објекти, нивното поврзување со Н-ВИС откако ќе биде завршено одкако ќе бидат исполнети соодветните технички предуслови.

V.5. Прекугранична и меѓународна соработка

Заедничките проекти се можност за користење на средства од Европските фондови, но и можност за зближување на граѓаните од двете држави.

За таа цел потребно е да се дефинираат сите аспекти на соработка и да овозможи на институциите кои имаат надлежности во системот на Интегрираното гранично управување во Република Македонија и од соседните држави да ги реализираат програмите, се во функција на подобрување на потребите на граѓаните кои живеат во пограничните подрачја, во насока на побрзиот проток на лицата и стоките преку граничните премини, како и во насока на заштитата и почитувањето на основните слободи и права, спречување и откривање на казнивите дела, преземање мерки за гонење на сторителите на тие дела.

Во тој контекст многу е важно да се искористат можностите кои ги нуди воспоставениот Систем за интегрирано гранично управување, а посебно активностите кои ги реализираат институциите кои имаат надлежности во овој систем, пред се во насока на олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница.

За таа цел ќе се зајакне соработката меѓу Министерството за локална самоуправа со Националниот координативен центар за гранично управување во насока на остварување на поголема ефикасност во граничното работење. Организирањето на редовни тркалезни маси меѓу службите надлежни за интегрираното гранично управување меѓу државите ќе преставува основа за градење на заедничката практика и модули за функционирањето на системот. Исто така, номинирање на офицери за врска во центри кои остваруваат координација во граничното управување ќе преставува непосреден пристап кон меѓународната соработка посебно во непосредната размена на информации и директна координација меѓу државите во решавањето на случаите.

Во таа насока ќе се одвива и унапредувањето на меѓународната соработка меѓу агенциите вклучени во граничните прашања со сите земји, на локално, регионално и мултинационално ниво.

V.6. Анализа на ризиците

Имплементацијата на овој институт треба да се гледа низ призмата на сопственото унапредување на раководењето, планирањето и подобрувањето на секојдневните задачи на Националниот координативен центар за гранично управување.

Во денешно време во рамките на воспоставувањето на системите на граничното управување неговите придобивки се повеќе укажуваат на неминовноста од потребата за негова употреба не само како дел од безбедносните системи, туку тој првенствено нашол примена на сите полиња каде што лидерите односно раководителите на различните организациски единици донесуваат одлуки, планираат или раководат со операции од поголеми размери.

Од друга страна гледајќи на правниот аспект за примена на овој институт изготвувањето на Анализа на ризик во моментот не преставува законска обврска предвидена во македонската легислатива ниту пак обврска преземена со меѓународен акт. Но бидејќи Република Македонија се стреми да влезе во Европската унија и во Шенген зоната, како предуслов се наметнува прифаќање и инкорпорирање на Европската легислатива во Македонскиот правен систем. Бидејќи подготвувањето на Анализата на ризик преставува задолжителна обврска на сите членки на Европската Унија предвидено како „Модел на интегрирана Анализа на ризик“⁹, што го изработува Европската агенција Фронтекс, Република Македонија треба да работи на инкорпорирање на овој европски „Модел на Анализа на ризик“ вклучувајќи ги сите додатни атрибути кои ќе произлезат од дадените обврски по ова прашање.

Анализата на ризик е предвидена и како препорака во „Шенгенскиот каталог за контрола на надворешните граници, одстранување и реадмисија“ со што преставува обврска на Република Македонија на патот кон Европската унија. Прифаќањето и инкорпорирањето на препораките и најдобрата практика предвидена во каталогот е битен предуслов за пристапување на Република Македонија во Шенген зоната.

Обврските кои ќе преставуваат задолжение за Република Македонија со имплементацијата на Виенската конвенција¹⁰ а кои во домен на проблематиката за Анализа на ризикот се предвидени во член 7, бараат размена на податоци и информации како и заедничка изработка на Анализа на ризик на потписничките на оваа Конвенција, меѓу која е и Република Македонија.

Анализата на ризикот во рамките на граничното управување која треба да биде изготвувана од страна на Националниот координативен центар за гранично управување ќе преставува аналитички метод кој преку користењето на обработката на податоците и информациите од сите државни органи и институции кои имаат надлежности во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување ќе овозможи да се постигнат подобри резултати во граничното управување. Со тоа на стратешко ниво анализата на ризик ќе помогне во откривањето на системски грешки во функционирање на сите државни органи и институции кои имаат надлежности во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување, законодавните празнини, ќе помогне во изготвувањето на соодветна законска регулатива за надминување на грешките, како и предлагање на адекватни контрамерки во надминување на глобалните појави од интерес на граничното управување. За вршење на ваква анализа на ризик ќе биде потребно Националниот координативен центар да изгради методологија во која ќе се

⁹ Предвидено во article 4, council regulation No.2007/2004, Establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union.

¹⁰ Имплементацијата на Виенската конвенција е условена од потпишување на имплементациони билатерални договори кои Република Македонија треба да ги потпише во иднина.

утврдат профили и индикатори на појави, настани и однесувања. Последниот елемент се однесува на користењето на добиените резултати во подготовката на задачите на центарот. Тоа не значи проста статистика на собраните податоци, туку активна анализа со предлагање на конкретни координативни активности на сите државни органи и институции кои имаат надлежности во воспоставениот систем за интегрирано гранично управување.

Особено значајна улога во изготвување на анализата на ризикот се соодветни бази на податоци во кои ќе бидат внесени сите важни информации за преземни службени дејствија и настани, а кои се основен предуслов за изведувањето на анализата за ризик, а кои бази на податоци веќе се создаваат со воспоставениот Информациониот систем за интегрирано гранично управување – ИСИГУ.

Активностите и операциите на системот за гранично управување треба да бидат прилагодени на состојбите кои преовладуваат на границите.

Анализа на ризиците, протокот на информациите, свесност за состојбите, можноста за реакција и размена на информации треба да бидат применети во тој поглед.

Анализа на ризиците може да се разбере како алат за оптимализирање на граничното управување и начин на обезбедување на сигурни информации за состојбите на граница. Тоа е континуиран процес.

Анализата на ризиците помага при среднорочно и долгорочно планирање на операциите, обезбедување на проценки кои се потребни за ефективно планирање на состојбите на границите, како и на проверките и надгледувањето кое се применува.

Управувањето со протокот на податоци може да се користи за да се евалуира ефикасноста на размената на информациите меѓу агенциите.

Заедничката “Анализа на ризик”, пред се, треба да се гледа низ призмата на унапредување во раководењето, планирањето и подобрувањето на граничното управување меѓу соседни држави односно на повеќе држави кои имаат вакви или слични центри за гранично управување и координација во граничното управување.

VI. ПОСТОЈАН РАЗВОЈ НА ВОСПОСТАВЕНИОТ СИСТЕМ НА ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

Со ставањето во функција на Системот на интегрирано гранично управување се поставени основите за организирани и координирани мерки и активности во управувањето со границата помеѓу сите институции кои имаат надлежности во истиот.

Воспоставениот Систем на интегрирано гранично управување ќе значи градење на најдобрите практики за неговото функционирање. При неговото функционирање ќе се утврдуваат евентуалните недостатоци, но она што е најзначајно ќе се лоцираат областите и потребите за неговото надградување.

Неговото воспоставување и неговата надградба ќе биде модул на реално функционирање на "ИНТЕГРИРАНОТО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ."

Системот за интегрираното гранично управување постојано ќе се надградува и ќе функционира согласно најдобрата практика. Функционирањето и надградбата на истиот ќе биде континуиран процес.

VII. ИНФОРМИРАНОСТ ЗА ФУНКЦИОНИРАЊЕТО НА ВОСПОСТАВЕНИОТ СИСТЕМ ЗА ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ

Со воспоставениот систем за интегрирано гранично управување мора да биде запознаена јавноста. Јавноста е таа за која работиме и која од овој систем треба да го почувствува овој бенефит.

За воспоставениот систем, функционирањето и можностите на истиот воспоставена е Веб-страница "Интегрирано гранично управување" на Веб-страницата на Владата на Република Македонија.

Агенциите кои имаат надлежности во системот за интегрирано гранично управување треба да ги отворат своите врати за "денови на отвореност".

Јавноста ќе има пристап до агенциите, ќе има можност да ги види капацитетите на агенциите и да разговара со персоналот кој ќе ги презентира функциите на агенцијата во воспоставениот систем за Интегрирано гранично управување.

VIII. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ

Конкретните мерки за спроведување на Стратегијата за унапредување и развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување ќе бидат во Акцискиот план за спроведување и преставува составен дел на оваа Стратегија.